

PAN Parks Magazyn

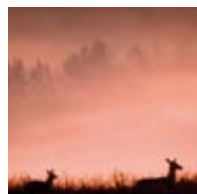
Magazyn Bieszczadzkiego Parku Narodowego finansowany przez fundację PAN Parks

Wiosna 2005

Czym jest PAN Parks?
Obszary sieci PAN Parks
PAN Parks w Bieszczadach

Strategia Zrównoważonej
Turystyki w BdPN i otulinie

Czym jest PAN Parks?

- 3 PAN Parks - ludzie, szacunek, przyroda

Dlaczego PAN Parks?

- 4 Pojęcie dzikiej Europy

Partnerstwo biznesowe PAN Parks

- 6 Pakiety turystyczne PAN Parks

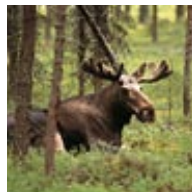
Ekoturystyka

- 7 Wioski turystyczne PAN Parks

Obszary sieci PAN Parks

- 8 Park Narodowy Central Balkan
Park Narodowy Retezat

Obszary sieci PAN Parks

- 9 Park Narodowy Fulufjället
Park Narodowy Oulanka

PAN Parks w Bieszczadach

- 10 Strategia Zrównoważonej Turystyki

Ochrona przyrody w parkach narodowych prawie zawsze jest narażona na konflikt pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za ochronę unikalnych wartości, a organizatorami szeroko pojętego turystycznego udostępniania obszarów chronionych.

Bieszczadzki Park Narodowy – największy górski park narodowy w Polsce jest szczególnym przykładem takiego konfliktogenego układu. Unikalna i na pewno - w pojęciu europejskim - dzika przyroda Bieszczadów ozdobiona jest siecią ludzkich osiedli zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz obszaru chronionego. Choć zaludnienie wynosi tu 4-5 osób/km², to jednak zainteresowanie turystyczne sprawia, że okresowo przebywają na tym terenie dziesiątki tysięcy ludzi, przybyłych niekiedy z daleka, natomiast stali mieszkańcy – co zrozumiałe – są zainteresowani podejmowaniem działalności gospodarczej obsługującej turystów.

W oparciu o prowadzony od wielu lat monitoring ruchu turystycznego wiadomo, że liczba osób przekraczających granice Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie letnim (maj - październik) wynosi blisko 300 tys. i można przypuszczać że będzie rosła.

Witamy w Bieszczadzkim Parku Narodowym

I tu może pojawić się sprzeczność interesów i konflikt, któremu można i należy zapobiec poprzez uzgodnienia społeczne i dialog zainteresowanych. Stawianie barier odgradzających dziką przyrodę od żądnych poznawania jej walorów ludzi nie jest najlepszym i najtrwalszym sposobem ochrony. Skutecznym i trwałym sposobem jest szeroki konsensus – umowa społeczna chroniąca zarówno interes przyrody jak też pozwalająca na zrównoważony rozwój turystyczny obszarów przylegających do parku narodowego. Taki właśnie skuteczny i mądry sposób postępowania proponuje PAN Parks, która wyróżniła Bieszczadzki Park Narodowy swoim prestiżowym certyfikatem w 2002 roku.

Edytorial

Sposób który został wypracowany przez szerokie gremium międzynarodowe i którego filar stanowi zewnętrzna ocena dokonywana przez niezależnych ekspertów. Wypracowywany od ponad dwóch lat konsensus będzie uwieńczeniem podjętego jeszcze przed 2002 rokiem trudu. Uświadomi on wszystkim partnerom społecznym Parku Narodowego, że tylko jego niezagrożone istnienie stwarza szansę i perspektywę dla sektora turystycznego w Wysokich Bieszczadach. Pod warunkiem jednak, że rozwój jaki nastąpi będzie jednocześnie gwarantował ochronę unikalnych wartości przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego oraz tego wszystkiego co stanowi o wyjątkowości i niepowtarzalności tego zakątka Polski. Jest to idea i metoda warta stosowania na innych obszarach, nawet nie objętych formalnym patronatem Fundacji PAN Parks.

Jan Komornicki

Dyrektor Bieszczadzkiego
Parku Narodowego

Jan Komornicki

PAN Parks - ludzie, szacunek, przyroda

Grzegorz Sitko

koordynator
PAN Parks
w Bieszczadach

17 września 2002 r. Bieszczadzki Park Narodowy (BdPN), jako pierwszy obszar chroniony w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej, otrzymał Certyfikat europejskiej sieci PAN Parks. Wręczenie Certyfikatu PAN Parks poprzedził, trwający dwa lata, proces weryfikacji zakończony pozytywną oceną BdPN przez grupę niezależnych, międzynarodowych ekspertów z zakresu ochrony przyrody i zrównoważonej turystyki.

Czym jest PAN Parks?

PAN (ang. Protected Area Network - Sieć Obszarów Chronionych) Parks jest Fundacją, która została zarejestrowana w Holandii (1997r.) i stanowi wspólną inicjatywę Światowego Funduszu na Rzecz Przyrody (WWF) oraz holenderskiej firmy turystycznej „Molecaten”. Siedziba Fundacji mieści się w Győr na Węgrzech.

PAN Parks to sieć wyróżniających się obszarów europejskiej dzikiej przyrody. Celem jej utworzenia jest poprawa sposobu zarządzania obszarami chronionymi poprzez rozwój zrównoważonej turystyki. Wprowadzenie łatwo rozpoznawalnego przez wszystkich Europejczyków znaku jakości PAN Parks, będzie gwarantować wysoki poziom ochrony przyrody przez zrównoważone wykorzystywanie jej zasobów.

Obszary sieci PAN Parks

Certyfikat PAN Parks posiadają jeszcze cztery inne parki narodowe w Europie, w tym dwa z krajów Skandynawii: szwedzki Fulufjället (obszar 35 tys.ha) oraz fiński Oulanka o powierzchni 27.500 ha, który chroni porośniętą

lasami tajgowymi i torfowiskami dziką dolinę rzeki Oulankajoki, na granicy z Rosją. W październiku 2003 r. do tej listy dołączył Park Narodowy „Central Balkan” (Bułgaria), obejmujący ponad 71 tys. ha, a rok później - Park Narodowy „Retezat” (Rumunia). Fundacja PAN Parks planuje w ciągu najbliższych 20 lat włączenie kolejnych obszarów, chroniących najcenniejsze fragmenty przyrody naszego kontynentu - od Arktyki po basen Morza Śródziemnego. W Polsce o uzyskanie certyfikatu PAN Parks ubiegają się dwa parki narodowe: Biebrzański oraz Białowiecki.

Zasady i kryteria PAN Parks

Wszystkie obszary chronione, które posiadają Certyfikat PAN Parks z założenia muszą spełniać jednakowe kryteria. Dzięki temu, turysta odwiedzający którykolwiek z obszarów sieci PAN Parks znajdzie podobnie dziką i dobrze zachowaną przyrodę oraz skorzysta z różnorodnych usług świadczonych na wysokim poziomie. Zgodnie z opracowanym systemem „Zasad i Kryteriów” sieci PAN Parks, Bieszczadzki Park Narodowy otrzymał

certyfikat w uznaniu za unikalne wartości przyrodnicze oraz właściwe zarządzanie ochroną przyrody, spełniając w ten sposób pierwsze trzy zasady:

Zasada I – „Unikalne dziedzictwo przyrodnicze”,
Zasada II – „Zarządzanie ochroną przyrody”,
Zasada III – „Zarządzanie ruchem zwiedzających”.

Bieszczadzki Park Narodowy w 2003r. przystąpił do opracowania Strategii Zrównoważonej Turystyki, by spełnić dwie kolejne określone jako:

Zasada IV – „Strategia Rozwoju Zrównoważonej Turystyki”
Zasadzie V – „Partnerstwo”.

Więcej na temat PAN Park znajdują Państwo na angielskiej stronie internetowej www.panparks.org

*Wojomir Wojciechowski
Grzegorz Sitko*

Ceremonia wręczenia certyfikatów PAN Parks, Szwecja 2002 r.

Fot. PAN Parks

Dla dzikszej Europy: pojęcie dzikiej przyrody

Pojęcie „dzikiej przyrody” w Europie jest ciągle mało popularne. Europejczycy często nie zdają sobie sprawy z faktu, że na własnym kontynencie nadal mogą znaleźć jej pozostałości. Nie trzeba podróżować w odległe miejsca, by ujrzeć dziewiczą puszcę czy góry, gdzie wilki, rysie oraz niedźwiedzie nadal żyją na wolności. Wystarczy odwiedzić jeden z certyfikowanych przez PAN Parks obszarów chronionych. W poniższym artykule Vladivoj Vancura, kierownik PAN Parks ds. ochrony przedstawia swoje poglądy na temat pojęcia dzikiej przyrody w rozumieniu PAN Parks.

Istota rzeczy

W licznie zamieszkałej Europie pomysł pozostawienia niezagospodarowanych terenów może wydawać się niewykonalny. Obszary nietknięte ludzką ręką zwykle stanowią cel wakacyjnych przygód, bądź ekscytujących wypraw - aby ich zasmakować, należy

wyruszyć poza nasz kontynent. Taki punkt widzenia spowodował, że ochrona rodzimej przyrody nie doczekała się dostatecznego wsparcia politycznego i ekonomicznego. Jednak przez ostatnie lata stopniowo zmienia się podejście zarówno obywateli, jak i rządów. W efekcie coraz więcej państw europejskich zajmuje się ochroną dzikiej przyrody.

Dzika przyroda świata

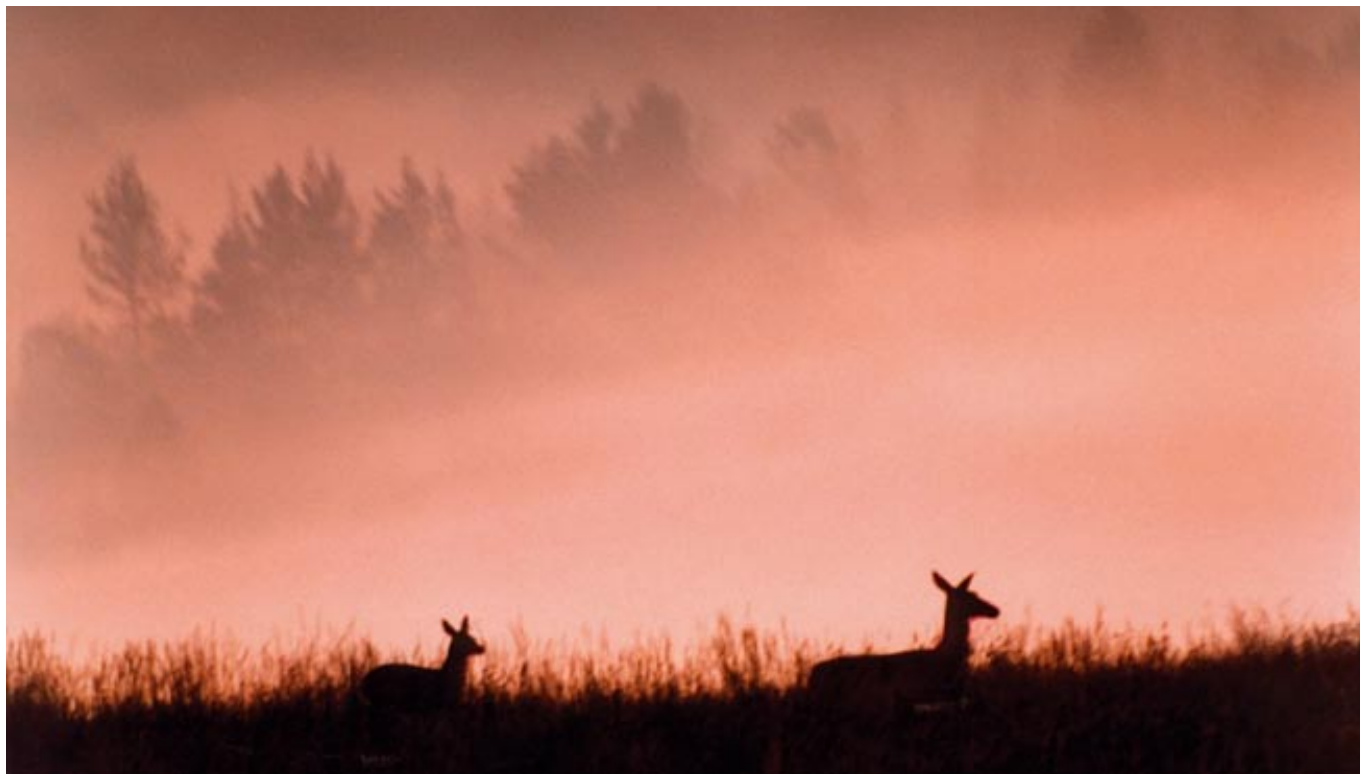
Z najnowszych szacunków (1987 - 2002) wynika, że od 25% do 50 % powierzchni lądów na Ziemi pozostaje w stanie zbliżonym do pierwotnego. Udział europejskich obszarów dzikiej przyrody jest znacznie mniejszy, co nie znaczy jednak, że Europa nie posiada możliwości jej ochrony. Spoglądając na kontynent europejski, odnajdujemy licznie rozrzucone miejsca o wysokiej wartości przyrodniczej. Niektóre z nich zostały już objęte ochroną, ale wiele innych w dalszym ciągu

potrzebuje naszego wsparcia. Przy odrobinie dobrej woli i wysiłku można wyznaczyć europejską sieć wiodących obszarów „dzikiej przyrody” w celu zjednoczenia działań na szczeblu lokalnym i krajowym.

Jakie są korzyści z ochrony tego, co dzikie?

Dzika przyroda zapewnia szereg niezbędnych do życia składników i procesów (np. czysta woda i powietrze, obieg materii i przepływ energii). Można także pokusić się o oszacowanie wartości ekonomicznej tych „dóbr i usług środowiskowych”. Współczesne studium pt. „Ekonomiczne przesłanki na rzecz ochrony dzikiej przyrody” dowodzi, że nakłady na globalny system obszarów chronionych, zwracają się stukrotnie. Z niezbitymi dowodami takiej opłacalności mamy do czynienia nawet w przypadku nakładów finansowych, jakie ponosimy na ochronę ściśle obszarów, pozostających poza ingerencją człowieka.

Fot. Maciej Grzegorek

Łanie o wschodzie słońca

Fot. Ryszard Nater

Na bieszczadzskich połoninach

By ocalić ostatnie fragmenty nieskażonej przyrody w Europie musimy uczynić coś więcej. Dotychczasowy model zakładał intensywną ochronę niewielkich parków narodowych. Obecnie powinniśmy dążyć do tworzenia bardziej rozległych terenów chronionych.

Dzika przyroda w rozumieniu PAN Parks

Parki narodowe należące do sieci PAN Parks muszą być dużymi terenami chronionymi o minimalnej powierzchni 20 tys. ha. W każdym z nich musi zostać ustanowiona tzw. strefa centralna (strefa ochrony ścisłej) obejmująca nie mniej niż 10 tys. ha, w której nie prowadzi się żadnych działań gospodarczych. Obszary posiadające certyfikat PAN Parks stanowią najlepiej zachowane i niezakłócone fragmenty naturalnych krajobrazów Europy z rodzimymi gatunkami i zbiorowiskami roślinnymi oraz ekosystemami w najmniejszym stopniu przekształconymi przez człowieka.

Jakie są korzyści z istnienia obszarów dzikiej przyrody PAN Parks?

Dzika przyroda w PAN Parks przyczynia się do ochrony różnorodności biologicznej, pomagając chronić przed wyginieciem lub innymi zagrożeniami rzadkie gatunki roślin i zwierząt. Stanowi magazyn materiału genetycznego, z którego przyszłe pokolenia będą mogły uzyskać nowe gatunki uprawne, leki i inne cenne produkty naturalne. Być może najważniejszą funkcją, jaką pełnią obecnie jest to, że stanowią miejsce dla inspiracji, odnowy i wypoczynku z dala od krzątaniny i presji współczesnego życia. Obszary dzikiej przyrody stanowią nieodłączną część europejskiej tożsamości, chroniąc nasze dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Dzika przyroda Europy była niemym świadkiem wielu wzniosłych i przełomowych wydarzeń, stając się często jedynym schronieniem i miejscem pochówku dla naszych przodków.

Dzika przyroda PAN Parks w Bieszczadach

18.525 ha podlega ochronie ścisłej, co stanowi 63% łącznej powierzchni Bieszczadzkiego Parku Narodowego (29.201 ha). Jest ostoją dla wszystkich rodzimych dużych ssaków i ptaków drapieżnych, włącznie z niedźwiedziem, wilkiem, rysiem, żubrem, jeleniem, żbikiem, orłem przednim i puchaczem. Międzynarodowa ranga Bieszczadów została potwierdzona przyznaniem Dyplomu Europejskiego (1998) oraz włączeniem do światowej sieci Rezerwatów Biosfery pod patronatem UNESCO (1992). Bieszczadzki Park Narodowy jest jedynym w Polsce, który uzyskał certyfikat PAN Parks (2002) i jednym z dwóch w łuku Karpat.

Więcej informacji:

Vladivoj Vancura

vvancura@panparks.org

Pakiety turystyczne PAN Parks – jak funkcjonuje partnerstwo?

Fot. Grzegorz Sikto

W Dolinie Sanu, tropem wilków

Zostały już podpisane pierwsze umowy pomiędzy Fundacją PAN Parks a międzynarodowymi oraz lokalnymi partnerami biznesowymi. SNP, VCK Travel oraz Trailfinders to trzy holenderskie firmy ekoturystyczne, które formalnie przystąpiły do projektu PAN Parks i już rozpoczęły sprzedaż pakietów turystycznych PAN Parks. Natomiast pierwsi lokalni partnerzy biznesowi PAN Parks działają już na obszarze Parku Narodowego Fulufjället (Szwecja).

Certyfikaty dla partnerów PAN Parks

Celem Fundacji PAN Parks jest dążenie do porozumienia i zachowania równowagi między ochroną przyrody, a interesami sektora turystycznego. Stanie się to możliwe wtedy, gdy zrównoważona turystyka będzie przynosić mieszkańcom obszarów chronionych wymierne korzyści ekonomiczne.

Aby pomóc w osiągnięciu tego celu Fundacja PAN Parks rozpoczęła już tworzenie sieci europejskich obszarów chronionych, które muszą spełniać wysokie, międzynarodowe standardy dotyczące ochrony środowiska. Ponadto miejscowi przedsiębiorcy z branży turystycznej, na przykład kwaterodawcy, przewodnicy czy też małe biura turystyczne

mogą także starać się o uzyskanie certyfikatów PAN Parks. Przed tym jednak, muszą pozytywnie przejść przez proces weryfikacji dla lokalnych partnerów biznesowych PAN Parks. W dniu 5 czerwca 2004r. jedenastu przedstawicieli małego biznesu turystycznego z Fulufjället zostało oficjalnie partnerami PAN Parks na tym obszarze. Wezmą oni udział w realizacji Strategii Zrównoważonej Turystyki w Fulufjället oraz w podnoszeniu jakości świadczonych przez siebie usług.

Pakiety turystyczne PAN Parks

Oferowane przez nich usługi turystyczne w regionie Fulufjället - zebrane w pakiety turystyczne - są oferowane międzynarodowym partnerom biznesowym. W ten sposób PAN Parks umożliwia niewielkim przedsiębiorstwom turystycznym, zaistnienie na międzynarodowym rynku turystycznym. Wymaga to od Fundacji PAN Parks ścisłej współpracy z międzynarodowymi partnerami biznesowymi, którzy są zainteresowani sprzedażą usług ekoturystycznych, świadczonych na wysokim poziomie. Obecnie PAN Parks posiada trzech oficjalnych międzynarodowych partnerów biznesowych - „SNP Natuurreizen”, „VCK Travel” oraz „Trailfinders Horse Trekking”.

Holenderskie biuro podróży SNP specjalizuje się w turystyce aktywnej, zarówno w Europie, jak też poza nią. Corocznie wspiera finansowo działalność organizacji WWF (Światowy Fundusz na Rzecz Przyrody). „Trailfinders” organizuje natomiast obozy i rajdy konne, m.in. w Bieszczadach.

Dla kogo wycieczki PAN Parks?

Wycieczki organizowane przez biura podróży „SNP” oraz „Trailfinders” skierowane są do tych, którzy kochają ciszę i nieskażoną przez człowieka naturę. Korzyści, jakie odnoszą międzynarodowi partnerzy biznesowi PAN Parks to m.in. szybki dostęp do wiarygodnej informacji o usługach świadczonych w regionie PAN Parks oraz gwarancja wysokiego standardu obsługi turystów.

Pierwsze oferty turystyczne pojawiły się na rynku podczas ostatnich holenderskich targów wypoczynku na świeżym powietrzu „Op Pad”. „SNP” proponuje wyjazdy do parków skandynawskich z sieci PAN Parks – „Fulufjället” w Szwecji oraz „Oulanka” w Finlandii. Podczas tych wycieczek uczestnicy mogą poznać całe bogactwo świata roślin i zwierząt. Z kolei oferta „Trailfinders” skierowana jest do pasjonatów jazdy konnej. Grupy turystów obsługiwane są przez miejscowych przodowników górskiej turystyki konnej.

Fundacja PAN Parks jest otwarta na wszelką współpracę z firmami turystycznymi, które zainteresowała przedstawiona inicjatywa i w przyszłości chciałyby zostać jej partnerami.

Więcej informacji:

Mylene van der Donk, mdonk@panparks.org
(kontakt w jęz. angielskim)

Strony internetowe:

<http://www.snp.nl>
(w jęz. holenderskim)

<http://www.trailfinders.nl>
(w jęz. holenderskim)

Ekoturystyka – Wioski turystyczne PAN Parks i firma Molecaten

„Fulufjällsbyn” to pierwsza wioska turystyczna PAN Parks (ang. PAN Parks Accommodation), która została oficjalnie otwarta 24 września 2004 r. w pobliżu Parku Narodowego Fulufjället, w Szwecji. Tym samym Fundacja PAN Parks zainicjowała nowy mechanizm współfinansowania systemu ochrony przyrody w Europie.

Czym jest PAN Parks Accommodation?

Na początku warto wyjaśnić, że „PAN Parks Accommodation” nie jest tą samą organizacją co Fundacja PAN Parks. „PAN Parks Accommodation” jest niezależną firmą, która posiada umowę licencyjną z Fundacją PAN Parks. Jej celem jest stworzenie odpowiedniej bazy noclegowej w sąsiedztwie obszarów chronionych, posiadających certyfikat PAN Parks. Jednak „PAN Parks Accommodation” rozpoczyna działalność tylko wówczas gdy w danym parku narodowym brakuje odpowiedniej liczby miejsc noclegowych o dobrym standardzie. W budowie tzw. wiosek turystycznych PAN Parks biorą udział inwestorzy, którzy z jednej strony oczekują zwrotu poniesionych kosztów i osiągnięcia zysku, ale także chcą brać czynny udział w ochronie najcenniejszych obszarów dzikiej przyrody Europy. „PAN Parks Accommodation” zobowiązuje się do ograniczenia własnych usług, przykładowo prowadzenia gastronomii i sprzedaży pamiątek.

Rola firmy Molecaten

„PAN Parks Accommodation” jest pomysłem holenderskiej spółki turystycznej „Molecaten” oraz Prezesa Fundacji PAN Parks, Ceesa Slagera. W wyniku licznych podróży do europejskich obszarów chronionych doszedł on do wniosku, że wiele interesujących miejsc sporo traci z powodu braku lub ograniczonej infrastruktury turystycznej. W ten sposób doszło do powstania spółki „PAN Parks Accommodation”, w której firma „Molecaten” jest pierwszym i najważniejszym udziałowcem. „Molecaten” posiada 30-letnie doświadczenie w branży turystycznej. Teraz obsługuje ponad 30 tys. gości w szczycie sezonu turystycznego. Poza długoletnim doświadczeniem „Molecaten” zamierza także ponosić wszystkie koszty podczas pierwszych

dwóch pilotażowych lat funkcjonowania wioski turystycznej. Po tym okresie inwestorzy każdej z wiosek mogą utworzyć spółkę turystyczną. Jednym z celów istnienia wiosek turystycznych PAN Parks jest także stworzenie lokalnego systemu mikrofinansowania, który mógłby wspierać miejscowe firmy turystyczne poprzez udzielanie nisko oprocentowanych pożyczek (kilka procent w skali roku).

Pierwsze wioski w sieci PAN Parks

Jako pierwsza w Europie została otwarta wioska turystyczna PAN Parks w pobliżu szwedzkiego Parku Narodowym Fulufjället (wrzesień 2004). Na powierzchni 57 ha zbudowano 40 domków wolno stojących, które architektonicznie nawiązują do tradycyjnego budownictwa skandynawskiego. W każdym z nich, przez okres całego roku kalendarzowego, może zamieszkać od 4 do 12 osób, zaś cena wynajmu całego domku waha się od 49 do 158 € za dobę. W 2005 roku planowana jest budowa podobnej wioski w Finlandii – w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Narodowego Oulanka. Głównym celem planowanej inwestycji jest zaktywizowanie północnej, mniej rozwiniętej turystycznie części tego obszaru.

Wioska turystyczna PAN Parks w Bieszczadach?

Firma „Molecaten” zainteresowana jest budową wioski turystycznej w pobliżu Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Pomysł lokalizacji tego typu inwestycji w Bieszczadach zrodził się już w 1999 roku, czyli dużo wcześniej zanim sam park narodowy uzyskał certyfikat PAN Parks. W tym miejscu warto przypomnieć, że Bieszczady były pierwszym miejscem w Europie brany pod uwagę przy lokalizacji wioski turystycznej PAN Parks, zaś sam Cees Slager (Prezes Fundacji PAN Parks) złożył dwie wizyty w naszym regionie. Jednak rozpoczęcie tej inwestycji zależy w dużej mierze od zainteresowania i przychylności ze strony miejscowego biznesu i władz samorządowych.

Więcej informacji:

Gerben Weening
weening@molecaten.nl
(w języku angielskim i holenderskim)

Strony internetowe:

www.panparksaccommodation.com
(w języku angielskim)

Wioska turystyczna PAN Parks – Szwecja

Fot. Gerben Weening

Park Narodowy Central Balkan

Fot. CBNP

Urzeka nieskalanym jeszcze pięknem krajobrazów, które tkwią w uśpieniu. Porywa, inspiruje i jednocześnie budzi respekt różnorodnymi widokami i dźwiękami natury. Głębokie groty i jaskinie, strome skaliste zbocza i wąwozy, wysokie wodospady, krystalicznie czyste strumienie i rwące potoki. Park Narodowy Central Balkan, to kraina, która szczyty się szerokim wachlarzem atrakcji przyrodniczych.

To także kolebka bułgarskiej kultury i tradycji narodowej. Wędrując, można natknąć się na liczne ślady pozostałe z czasów panowania rzymskiego, jak choćby ruiny twierdz, wartowni i resztki starożytnych dróg.

Park Narodowy Central Balkan powstał w 1991 r. dla ochrony wyjątkowej przyrody masywu górskiego „Środkowa Stara Planina” wraz z jego mozaiką kulturową i tradycyjną gospodarką pasterską. Park jest miejscem występowania 224 gatunków zwierząt, w tym wielu rzadkich, jak niedźwiedź

brunatny, wilk, puchacz i orzeł przedni. Turysta, który przybędzie do Central Balkan nie będzie narzekał na brak zajęć. Święto Róż, Festiwal Ziemniaka, Festiwal Śliwek, to tylko niektóre z licznie odbywających się w sezonie imprez kulturalnych, przyciągające artystów i rzemieślników z całej Bułgarii. Ale nade wszystko jest to idealne miejsce dla miłośników aktywnego wypoczynku: wycieczki piesze, wspinaczka górską, zwiedzanie jaskiń, jazda na nartach, jazda na rowerach górskich, jazda konna.

Czy wiesz, że...?

- „Balkan” znaczy „jasny słoneczny poranek”
- Central Balkan szczyty się najwyższym wodospadem w Bułgarii o wysokości 125 m - „Raikoto Praskalo”
- Najwyższy szczyt w Parku Narodowym Central Balkan ma wysokość 2376 m n.p.m.
- W Central Balkan znajduje się najgłębsza w Bułgarii grota „Raichovata dupka” o głębokości 377 m.

Więcej informacji:

www.centralbalkannationalpark.org

Park Narodowy Retezat

Fot. RNP

Wędrując najstarszym parkiem narodowym w Rumunii „Retezat”, (utworzonym w 1935 r.) można naprawdę stracić dech w piersiach.

To jednak nie wspinaczka jest tego powodem - o utratę

tchu i zawroty przyprawiają malownicze widoki i dzikość natury.

Wznoszące się samotnie góry, bulgoczące górskimi potokami, od świtu do zmierzchu wydają się zmieniać kolory i kształty. Tutaj, wędrowni pasterze zachowują dawną tradycję i jak przed wiekami, wyprowadzają swoją trzodę na górskie łąki. Park Narodowy „Retezat” (38.047 ha) usytuowany w rumuńskiej części Karpat Południowych, obejmuje ponad 80 jezior polodowcowych, których szafirowa toń odbija liczne szczyty (ponad 20) sięgające 2000 m n.p.m. Króluje nad nimi „Peleaga” (2509 m n.p.m.). W górach „Retezat” spotkamy ponad 1/3 gatunków roślin występujących w Rumunii.

Długie, strome zbocza górskie pokrywają różne typy lasów z udziałem buka, świerka i jodły oraz brzozy i jarzębiny, jako gatunków pionierskich. Górna granica lasu przebiega na wysokości 1900 m n.p.m.

Na skróty:

- Park stanowi ostoję dla: rysia, wilków, niedźwiedzi brunatnych, kozic, jeleni szlachetnych, orłów przednich
- Główne atrakcje turystyczne: szlaki piesze tworzone 60 lat temu

W Retezat znajdziesz:

- największe w Rumunii jezioro polodowcowe „Bucura” (o powierzchni 8,8 ha)
- najgłębsze jezioro polodowcowe w Rumunii „Zanoaga” (29 m głębokości)

Więcej informacji:

www.panparks.org/Network/OurParks/Retezat

Park Narodowy Fulufjället

„Z jednej strony wspaniała przyroda, wolność, dzikość, możliwość pozostania w regionie, z drugiej - spore trudności w znalezieniu zatrudnienia na obszarze z dużą liczbą osób bezrobotnych” – tak wyrażają się mieszkańcy Fulufjället zapytani, co oznacza

dla nich park narodowy.

Każdego roku na północno wschodni skrawek Fulufjället przybywa średnio 100 tys. turystów. Co tak fascynuje? – spadające z 96 metrów, układające się w kaskady wody najwyższego w Szwecji wodospadu Njupeskär; okoliczne lasy pełne wiekowych drzew - 400-, 500-letnich wzniosłych sosen oraz 300-, 400-letnich świerków, pokrytych gęstą czapą porostów brodaczkowatych.

W tym gąszczu, każdej wiosny, głuszcze odpowiadają swój godowy rytuał. Będąc na polanie wystarczy unieść głowę, aby dostrzec parę orłów przednich, która niestrudzenie patroluje niebo w poszukiwaniu zdobyczy. Spostrzegawczy turysta zauważy

wiele śladów pazurów na drzewach i rozerwane pnie butwiejących kłód. To niedźwiedzie szukające ulubionego przysmaku - larw mrówek.

Fulufjället leży w środkowej części Półwyspu Skandynawskiego, w pobliżu granicy z Norwegią. Położony na wysokości 1000 m n.p.m. rozległy płaskowyż o długości 35 km i szerokości 15 km otaczają strome zbocza i wąskie zalesione wąwozy. Od 1973 r. Fulufjället podlegał ochronie jako rezerwat przyrody, zaś 17 września 2002r. został oficjalnie uznany za park narodowy.

Na skróty:

- *symbolem Parku jest sójka syberyjska*
- *obszar parku jest miejscem zimowania dla 10 niedźwiedzi brunatnych*
- *wokół Parku Narodowego Fulufjället mieszkają na stałe 364 osoby*
- *w październiku 2004 r. w pobliżu Parku zbudowano pierwszą w Europie wioskę turystyczną PAN Parks.*

Więcej informacji: www.dalarna.se/fulufjallet

Fot. Leif Östergren

Park Narodowy Oulanka

Podróż rozpoczyna się w głębokim kanionie rzeki i prowadzi między strome ściany skalne, ozdobione kwitnącymi roślinami.

Podążając dalej, docieramy do miejsca, które naszym oczom ukazuje przestrzeń dzikiego obszaru ze starym, rozległym lasem. Ponad horyzontem torfowisk swobodnie szybuje orzeł przedni. Idąc wzdłuż szerokiej meandrującej rzeki, podglądamy odpoczywające na piaszczystych plażach renifery... Park Narodowy Oulanka...

Położony w południowej Laponii, w pobliżu koła podbiegunowego, blisko granicy z Rosją. Naturalnymi walorami parku są rozległe doliny rzek: Oulanka, Kitka, Savina oraz Vento. Rzeka Oulanka jest jedną z niewielu w Finlandii, której naturalna dynamika (m.in. coroczne cykliczne wylewy) pozostała nienaruszona. Geograficzne położenie Parku ma znaczący wpływ na bogactwo taksonów, które obejmuje 500 gatunków roślin naczyniowych

oraz 100 gatunków ptaków lęgowych.

„Oczekuję że inicjatywa PAN Parks przyczyni się do polepszenia współpracy pomiędzy zarządzającymi obszarem chronionym, a organizatorami turystyki na obszarze Parku Narodowego Oulanka” - mówi Matti Hovi z Dyrekcji Parku. „Bycie częścią międzynarodowej sieci, takiej jak PAN Parks, z pewnością pomoże nam w komunikacji z lokalną społecznością” - dodaje.

Czy wiesz, że... ?

- „Oulanka”, w gwarze fińskiej, oznacza „wylewającą rzekę”
- *północny gatunek storczyka Calypso bulbosa jest symbolem Parku*
- *w szczycie sezonu turystycznego (15 czerwiec - 31 wrzesień) zaleca się turystom, by zabierali ze sobą namiot, gdyż koliby, czy schrony często są zajęte.*

Więcej informacji:

www.metsa.fi/natural/nationalparks/oulanka

Fot. Hannu Haukila

Strategia Zrównoważonej Turystyki

PAN Park od początku zachęca do dialogu i współpracy ze wszystkimi grupami społecznymi, jakie mieszkają w parku narodowym i w jego sąsiedztwie. To jedno z podstawowych założeń leżących u podstaw idei PAN Parks.

Komisja PAN Parks w Bieszczadach

W każdym z parków narodowych należących do sieci PAN Parks zostały utworzone mniej lub bardziej formalne „Lokalne Grupy PAN Parks” (ang. Local PAN Parks Group). W Bieszczadach taką rolę spełnia powołana w kwietniu 2003r. „Komisja przy Dyrektorze Bieszczadzkiego Parku Narodowego ds. opracowania Strategii Zrównoważonej Turystyki PAN Parks” (ang. Sustainable Tourism Development Strategy - STDS). Członkowie Komisji liczącej ponad 20 osób zostali wytypowani przez wójtów gmin Cisna, Lutowiska i Czarna, Dyrektora BdpN oraz Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych.

Opracowanie Strategii PAN Parks

Prace nad Strategią Zrównoważonej Turystyki zostały rozpoczęte w 2003 roku i przebiegają w oparciu o już istniejące dla obszaru BdpN i terenów przyległych opracowania. Podstawą jest „Plan Ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego

i otuliny”. Wytyczne i instrukcje pomocne w opracowaniu Strategii zostały zawarte w „Podręczniku Zrównoważonej Turystyki PAN Parks”, który zawiera także wskazówki metodyczne i podstawy teoretyczne dotyczące nowoczesnego rozumienia pojęcia „zrównoważonej turystyki”. Celem Strategii jest m.in. podniesienie jakości produktu turystycznego oraz zwiększenie satysfakcji gości przy jednoczesnym dbaniu o ochronę przyrody.

Region PAN Parks w Bieszczadach

Obszarem opracowania Strategii objęto teren Bieszczadzkiego Parku Narodowego wraz z otuliną o łącznej powierzchni przeszło 81 tys. ha, zamieszkały przez około 4 tys. osób. Dokonano podziału całego „regionu PAN Parks” na 6 stref pod względem walorów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych z uwzględnieniem istniejących granic gmin i nadleśnictw oraz obecnego i przyszłego wykorzystania gospodarczo-turystycznego.

Wprowadzanie Strategii PAN Parks w życie

Gotowy dokument Strategii może stanowić wytyczne do planowania przestrzennego w gminach. Po jego opracowaniu i przyjęciu przez lokalne społeczeństwo konieczne będzie aby obecna Komisja była w stanie

doprowadzić do praktycznego wdrożenia Strategii oraz powołania i zarządzania partnerstwem biznesowym zgodnie z „Zasadą 5” PAN Parks. Jako jeden z zasadniczych celów dla przyszłego rozwoju turystyki na tym obszarze uznano wzrost ilości zwiedzających przy maksymalnym wykorzystaniu już istniejącej bazy noclegowej ale przy jednoczesnym podniesieniu jej standardu oraz dążenie do przedłużenia sezonu turystycznego (listopad-kwiecień).

Strategia określa także konkretne działania zmierzające do poprawy sytuacji w regionie przy wykorzystaniu istniejących zasobów społeczno-ekonomicznych, przykładowo - wzrost zatrudnienia w turystyce, ochrona tradycyjnych zajęć, poprawa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej, czy też wreszcie tworzenie nowych przejść granicznych z Ukrainą.

Zakłada się, że przyjęta przez Komisję Strategia Zrównoważonej Turystyki będzie corocznie aktualizowana przez najbliższe 5 lat. Po tym czasie cały dokument zostanie poddany ocenie i weryfikacji.

Wojomir Wojciechowski

Grzegorz Sitko
grzesit@onet.pl

Fot. Tadeusz Budziński

Na rajdzie konnym w Wołosatem

PAN Parks

Nazwa obszaru: Park Narodowy Fulufjället
Kraj: Szwecja
Powierzchnia (ha): 38.483
Liczba odwiedzających/rok: 40.000
www.dalarna.se/fulufjallet

Nazwa obszaru: Park Narodowy Oulanka
Kraj: Finlandia
Powierzchnia (ha): 27.500
Liczba odwiedzających/rok: 150.000
www.metsa.fi/natural/nationalparks/oulanka

Nazwa obszaru: Bieszczadzki Park Narodowy
Kraj: Polska
Powierzchnia (ha): 29.201
Liczba odwiedzających/rok: 250.000
www.bdpn.pl, www.bdpn.info

Nazwa obszaru: Park Narodowy Retezat
Kraj: Rumunia
Powierzchnia (ha): 38.047
Liczba odwiedzających/rok: 8.000
www.panparks.org/Network/OurParks/Retezat

Nazwa obszaru: Park Narodowy Central Balkan
Kraj: Bulgaria
Powierzchnia (ha): 71.669
Liczba odwiedzających/rok: 25.000
www.centralbalkannationalpark.org

Inne parki narodowe starające się o uzyskanie certyfikatu PAN Parks.
W nawiasach podano przypuszczalne daty ich weryfikacji.

- Abruzzo National Park, Italy (2007)
- Majella National Park, Italy (2005)
- Paanajärvi National Park, Russia (2005)
- Rila National Park, Bulgaria (2005)
- Slovensky raj National Park, Slovakia (2007)
- Triglav National Park, Slovenia (2006)

Międzynarodowi partnerzy biznesowi PAN Parks

- PAN Parks Accommodation BV, Fulufjällsbyn, Szwecja – Gerben Weening, weening@molecaten.nl, www.panparksaccommodation.com
- SNP Natuurreizen, Holandia – Gert Nieuwboer, gert.nieuwboer@snp.nl, www.snp.nl
- Trailfinders, Holandia – Hans Hoff, info@horseholiday.com, www.trailfinders.nl
- James van Leuven, Holandia – james@jamesvanleuven, www.jamesvanleuven.nl

Kontakty PAN Parks

Dyrekcja Bieszczadzkiego Parku Narodowego
38-714 Ustrzyki Górne nr 19
Tel/fax: 13 461 06 50, 461 06 10
e-mail: bdpn@wp.pl, oie@oie.bdpn.pl
www.bdpn.pl, www.bdpn.info

PAN Parks Foundation c/o WWF
PF 264, 9002 Győr
Hungary - Węgry
info@panparks.org
www.panparks.org

Zoltan Kun
Dyrektor Fundacji PAN Parks
Tel.: +36 96 433 925
Fax: +36 96 519 786
e-mail: zkun@panparks.org

Vladivoj Vancura
Kierownik PAN Parks ds. ochrony
Tel: +421 44 522 3436
Fax: +421 44 522 1214
e-mail: vvancura@panparks.org

Edit Borza
Kierownik PAN Parks ds. komunikacji
Tel.: +361 214 5554
Fax: +361 212 9353
e-mail: eborza@panparks.org

Mylene van der Donk
Asystent PAN Parks ds. marketingu
Tel.: +31 76 513 9073
e-mail: mdonk@panparks.org

Zdjęcia na okładce:

Widok z doliny Wołosatego na Tarnicę
fot. Cezary Ćwikowski © 2005
Żubry w nurcie Sanu - okolice Hulskego
fot. Stanisław Strzyżewski © 2004

Tłumaczenie:

Zbigniew Niewiadomski, Grzegorz Sitko
Konsultacja i redakcja tekstu:
Joanna Krauz

Skład oraz adaptacja do wersji polskiej:
Stanisław Strzyżewski / www.bieszczady.pl
admin@poczta.bieszczady.pl

Żubr

To była niezwykła przygoda. Postanowiliśmy zorganizować pontonowy spływ górnym odcinkiem Sanu. Nasza podróż rzeką San rozpoczęła się w miejscowości Procisne. Po emocjonującym pokonywaniu progów skalnych w okolicy Chmiela, nie sądziliśmy, że prawdziwa przygoda dopiero przed nami... Wpływamy do doliny Tworylnego - jednego z najpiękniejszych zakątków Bieszczadów. Nagle zza zakrętu wyłania się okresowa wyspa a na niej stoi odcięte przez wysoką wodę stado żubrów. Powoli zbliżamy się do wyspy. Żubry podejmują decyzję aby przedostać się na drugi brzeg rzeki. Spokojnie, ale zdecydowanie wchodzą w nurt Sanu, pokonując mierzny marszem, a głębsze miejsca wplaw. Patrzymy żubrom w oczy. Sprawiają wrażenie nie do końca przestraszonych. Jakby chciały rzec: „ach to tylko wy”. Ten dzień będziemy pamiętać długo...

Stanisław Strzyżewski

wspieraj, chroń i ciesz się dziką przyrodą Europy!

Bieszczady National Park certified by:

PAN Parks®
founded by

